

انتشارات، شماره ۴۶۳

ادیان خاور دور

تألیف:

دکتر فیاض قرایی

عضو هیأت علمی

دانشگاه فردوسی مشهد

قرايي، فياض، ۱۳۴۴ -

اديان خاور دور / تاليف فياض قرايي. - مشهد: دانشگاه فردوسي مشهد، ۱۳۸۵.

۳۲۸ ص.: مصور. -- (انتشارات دانشگاه فردوسي مشهد؛ شماره ۴۶۳)

ISBN: 964-386-122-8

۲۲۰۰۰ ريال

فهرست‌نويسی بر اساس اطلاعات فييا.

۱. چين -- دين -- فلسفه -- تاريخ. ۲. ژاپن -- دين -- فلسفه -- تاريخ.

الف. دانشگاه فردوسي (مشهد). ب. عنوان.

۲۰۰/۹۵۱

۴ الف ق / ۱۸۱۰ BL

۱۳۸۱

۸۵-۷۳۰۸ م

کتابخانه ملی ايران

انتشارات، شماره ۴۶۳

اديان خاور دور

تاليف

دکتر فياض قرايي

رقعی، ۳۲۸ صفحه، ۱۰۰۰ نسخه، چاپ اول، بهار ۱۳۸۵

امور فني و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسي مشهد

بها: ۳۳۰۰۰ ريال

فهرست مطالب

۱۹	بخش اول: کلیات
۲۳	۱- چین
۲۷	۲- چین اساطیری
۳۱	۳- عناصر دینی چین باستان
۴۲	۴- مکاتب مهم چینی
۵۹	بخش دوم: دائویزم
۶۳	۱- دائویزم فلسفی
۶۳	۱-۱- زندگی لائوزه
۶۵	۱-۲- کتاب لائوزه
۶۶	۱-۳- تعالیم لائوزه
۷۶	۱-۴- مروج مکتب لائوزه: جوانگ زه
۸۲	۲- دائویزم دینی
۸۴	۲-۱- خدایان سه گانه
۸۵	۲-۲- متون مقدس دائویی
۸۸	۲-۳- احکام دینی
۸۹	۲-۴- تاریخچه دینی شدن دائویزم
۹۲	۲-۵- سحر و جادو

۱۱۳	بخش سوم: کنفوسیائیزم
۱۱۹	۱- زندگی کنفوسیوس
۱۲۳	۲- متون کنفوسیوسی
۱۳۰	۳- تعالیم کنفوسیوس
۱۶۰	۴- کنفوسیائیزم دینی
۱۶۷	۵- مروجان کنفوسیائیزم: منسیوس و سون زه
۱۸۳	۶- مکاتب رقیب کنفوسیائیزم
۱۹۲	۷- کنفوسیائیزم نوین
۲۱۹	بخش چهارم: شیتوئیزم
۲۲۶	۱- اساطیر شیتو
۲۲۹	۲- متون مقدس شیتو
۲۳۱	۳- فرقه‌های شیتو
۲۳۵	۴- تعالیم شیتو
۲۴۷	۵- تاریخچه شیتوئیزم
۲۷۱	آوانگاری واژگان چینی و ژاپنی
۲۷۷	آوانگاری اصطلاحات ادیان چین
۲۹۹	کتاب‌نامه
۳۰۵	نمایه

فهرست دروس ادیان خاور دور

درس	موضوع	ص
درس ۱	کلیات: مقدمه، چین و ...	۲۲
درس ۲	کلیات (ادامه): عناصر مهم دینی چین ...	۳۱
درس ۳	مقدمه، دائویزم فلسفی: لائوزه	۶۲
درس ۴	دائویزم فلسفی (ادامه): جوانگ زه	۷۶
درس ۵	دائویزم دینی: خدایان سه گانه دائویس و ...	۸۲
درس ۶	دائویزم دینی (ادامه): تاریخچه دینی ...	۸۹
درس ۷	مقدمه، زندگی کنفوسیوس و ...	۱۱۸
درس ۸	تعالیم کنفوسیوس: هستی شناسی و ...	۱۳۰
درس ۹	تعالیم کنفوسیوس (ادامه ۱): ژن و ...	۱۳۸
درس ۱۰	تعالیم کنفوسیوس (ادامه ۲): آرمان شهر و ...	۱۵۲
درس ۱۱	مروجان مکتب کنفوسیوس	۱۶۷
درس ۱۲	مکاتب رقیب کنفوسیائیزم	۱۸۳
درس ۱۳	کنفوسیائیزم نوین	۱۹۲
درس ۱۴	مقدمه، اساطیر شینتو و ...	۲۳۷
درس ۱۵	تعالیم شینتو	۲۳۵
درس ۱۶	تاریخچه شینتویزم	۲۴۷

آوانگاری چینی (۱)

Initial Consonants:

Zhuyin Fuhao	Wade-Giles	Pinyin
ㄅ	p	b
ㄆ	p'	p
ㄇ	m	m
ㄈ	f	f
ㄉ	t	d
ㄊ	t'	t
ㄋ	n	n
ㄌ	l	l
ㄍ	k	g
ㄎ	k'	k
ㄏ	h	h
ㄐ	ch	j
ㄑ	ch'	q
ㄒ	hs	x
ㄓ	ch	zh
ㄔ	ch'	ch
ㄕ	sh	sh
ㄖ	j	r
ㄗ	ts	z
ㄘ	ts'	c
ㄙ	s	s

آوانگاری چینی (۲)

Vowels:

Zhuyin Fuhao	Wade-Giles	Pinyin
ㄧ	(y-) <i>i</i>	<i>yi</i> (-i)
ㄨ	<i>wu</i> (-u)	<i>wu</i> (-u)
ㄩ	<i>yü</i> (-ü)	<i>yu</i> (-ü)
ㄚ	<i>a</i>	<i>a</i>
ㄛ	<i>o</i>	<i>uo</i>
ㄜ	<i>o</i> (-e, -o)	<i>e</i>
ㄝ	<i>eh</i>	<i>e</i>
ㄞ	<i>ai</i>	<i>ai</i>
ㄟ	<i>ei</i>	<i>ei</i>
ㄠ	<i>ao</i>	<i>ao</i>
ㄡ	<i>ou</i>	<i>ou</i>
ㄢ	<i>an</i>	<i>an</i>
ㄣ	<i>en</i>	<i>en</i>
ㄤ	<i>ang</i>	<i>ang</i>
ㄥ	<i>eng</i>	<i>eng</i>
ㄦ	<i>erh</i>	<i>er</i>

Examples:

Character	Zhuyin Fuhao	Wade- Giles	Pinyin
多	ㄉㄨㄛ	<i>to</i>	<i>duo</i>
脫	ㄊㄨㄛ	<i>t'o</i>	<i>tuo</i>

آوانگاری چینی (۳)

Final Compounds:

Zhuyin Fuhao	Wade-Giles	Pinyin
ㄧ	ya (-ia)	ya (-ia)
ㄜ	yeh (-ieh)	ye (-ie)
ㄢ	yai	yai
ㄣ	yao (-iao)	yao (-iao)
ㄨ	yu (-iu)	you (-iu)
ㄣ	yen (-ien)	yan (-ian)
ㄣ	yin (-in)	yin (-in)
ㄣ	yang (-iang)	yang (-iang)
ㄣ	ying (-ing)	ying (-ing)
ㄨ	wa (-ua)	wa (-ua)
ㄨ	wai (-uai)	wai (-uai)
ㄨ	wei (-uei)	wei (-ui)
ㄨ	wan (-uan)	wan (-uan)
ㄨ	wen (-un)	wen (-un)
ㄨ	wang (-uang)	wang (-uang)
ㄨ	weng	weng
ㄨ	(-ung)	(-ong)
ㄨ	yüeh (-üeh)	yue (-ue)
ㄨ	üan (-üan)	yuan (-uan)
ㄨ	yün (-ün)	yun (-un)
ㄨ	(-iung)	(-iong)

سر آغاز

به نام آنکه جان را فکرت آموخت

هفت سال پیش، هنگامی که از دانشگاه علیگر هندوستان فارغ التحصیل شدم و تدریس ادیان را در گروه ادیان و عرفان دانشگاه فردوسی آغاز کردم، نخستین مشکلی که بدان برخورددم فقدان کتاب درسی مناسب برای دانشجویان بود. چون به دلیل نوپا بودن پژوهش‌های ادیبانی در ایران، کتاب‌های موجود، اعم از ترجمه و تألیف، از نظر شکلی و محتوایی، فاقد سبک و ساختار علمی بودند و به هیچ وجه دارای ویژگی‌های لازم برای یک کتاب مبنایی آموزشی و تعلیمی نبودند و مطالعه این آثار، علی‌رغم وقت‌گیری، بازدهی لازم و مناسب را برای خوانندگان نداشت. از این رو، از همان هنگام در صدد برآمدم تا در حد بضاعت خود - با وجود همه تنگناها، از جمله نبود منابع کافی و درخور - متن مناسب و روشمندی برای دانشجویان و علاقمندان به مطالعه و پژوهش در ادیان خاور دور و ادیان هند فراهم آورم. شروع به کار کردم و سرانجام پس از هفت سال (چهارده ترم تحصیلی) تحقیق و تدریس و بازنگری‌ها و بازخوانی‌های وسواسانه متعدد، حاصل کار به صورت این کتاب و کتاب دیگری به نام *ادیان هند* درآمد.

اما باید بگویم که اگر نبود شکیبایی و بردباری همسرم، و فراتر از آن یاری بی‌دریغشان در بازخوانی مطالب و یادآوری برخی نکات و اعمال اصلاحات چند باره من در متن رایانه‌ای، این کار به سامان نمی‌رسید. از این رو باید سپاسگزار ایشان باشم.

در دوره چند ساله تکوین این کتاب، علاوه بر بازخوانی‌ها و صیقل زدن‌های همراه با وسواس چندین و چند باره خودم، دو تن از دانشجویان کوشا و خوش ذوق ادیان و عرفان در بازخوانی متن زحمت بسیار کشیدند و نکات نکویی را یادآور شدند: نخست (حدود سه سال پیش) خانم آزاده قبادی جهرمی همه متن را با دقت بسیار بازخوانی کردند و سپس (سال پیش) خانم طیبه شاطرغرابی، برای رفع و اصلاح اشتباهات، متن نهایی را چندین بار با دقت فراوان بازخوانی کردند که از آنان بسیار سپاسگزارم و آرزوی توفیقشان را دارم. از رئیس محترم مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی، به خاطر مساعدت بی‌دریغش و دیگر کارکنان شریف این مؤسسه، نیز بسیار سپاسگزارم.

در پایان باید یادآور شوم که پس از تلاش هفت ساله، همه دلخوشی من این است که دانشجویان و علاقمندان مطالعات ادیانی بتوانند با استفاده از این کتاب، به سادگی (بدون سردرگمی و اتلاف وقت بسیار) و در عین حال به گونه‌ای روشمند با اصول و مبانی ادیان خاور دور، تفصیلاً آشنا شوند و برای ادامه مطالعه و پژوهش در این حوزه، راحت‌تر و استوارتر گام بردارند.

پیشاپیش از همه خوانندگان فرهیخته‌ای که ایرادات و اشکالات کتاب و پیشنهادات خود را به نشانی: مشهد، دانشگاه فردوسی، دانشکده الهیات؛ یا: E-mail: f.gharaei@ferdowsi.um.ac.ir بفرستند سپاسگزارم.

فیاض قرایی

گروه ادیان و عرفان

دانشگاه فردوسی مشهد

۱۳۸۵ شمسی

بسم الله الرحمن الرحيم

پیش گفتار

این نوشته در باره ادیان و مکاتب فلسفی خاور دور (دائویزم، کنفوسیائیزم و شیتوییزم) بحث می کند و دارای چهار بخش به ترتیب زیر است:

بخش اول: کلیات

بخش دوم: دائویزم

بخش سوم: کنفوسیائیزم

بخش چهارم: شیتوییزم

هدف اصلی این نوشته، برآورده ساختن نیاز دانشجویان ادیان و مشتاقان تحقیق در ادیان و مکاتب فلسفی خاور دور، با سبکی به روز و علمی است. با اینکه در این زمینه کتاب های متعددی به زبان فارسی وجود دارند، اما این اثر دارای ویژگی هایی است که می تواند آن را از سایر آثار مشابه، متمایز سازد. این ویژگی ها عبارت اند از:

اول: سامانمندی متن: سعی شده است که مطالب هر بخشی دارای

چارچوبی ویژه و ترتیبی منطقی باشد تا برای آموزش و فراگیری مفیدتر واقع شود و به راحتی در ذهن خواننده جا بیفتد، و نحوه ارائه مطالب

آن، چنان انضباطی به ذهن خواننده ببخشد که او در خواندن و پی‌گیری مطالب، دچار سردرگمی و تشویش خاطر نشود. بنابراین خواننده با داشتن این چارچوب و تقسیم‌بندی در ذهن خود، به راحتی می‌تواند با دیدی نقادانه وارد آثار دیگر در این زمینه شود.

دوم: آوانگاری روشمند: در این اثر سعی بر این بوده است که در آوانگاری اصطلاحات و اسامی از سبک و سیاق واحدی پیروی، و از تشبث و چندگانگی در ثبت تلفظ آنها پرهیز شود. ملاک در ضبط اصطلاحات و اسامی دائویزم، کنفوسیانیزم و شیئتویزم، آوانگاری زبان چینی به سبک «پین یین» (Pin Yin) بوده است که در مقابل سبک «وید-جایلز» (Wade-Giles) قرار دارد.

البته لازم به ذکر است که آثار موجود مربوط به ادیان خاور دور در زبان فارسی، از نظر آوانگاری بسیار آشفته‌اند. آثار موجود در این زمینه، نه تنها از سبک و سیاق واحدی پیروی نکرده‌اند، بلکه حتی یک اثر واحد نیز از یک سبک و سیاق واحدی برخوردار نیست و گاهی حتی مشاهده می‌شود که یک کلمه و اصطلاح در یک اثر واحد، تلفظ‌های چندگانه‌ای دارد. این آشفتگی در آوانگاری موجب آشفتگی ذهنی و پریشانی خاطر خواننده می‌شود و یادگیری را دشوار می‌سازد. نقش آوانگاری در مطالعه و تحقیق ادیان، به‌ویژه برای دانشجویان ادیان و محققانی که می‌خواهند مشی‌ای روشمند و علمی پیش گیرند، بسیار حساس است. چون:

اولاً همیشه کلمه راه ورود به معنی، و ظاهر راه ورود به باطن است، بنابراین ضروری است که دانشجو و محقق برای فراگیری دقیق مطالب و مضامین هر گرایشی، اصطلاحات خاص آن گرایش را به خوبی یاد گیرد. گاهی اندک بی‌دقتی در ضبط تلفظ اصطلاحات، موجب تفاوت در معنی و سوء فهم می‌شود.

ثانیاً اگر از ابتدا، تلفظ صحیح یک کلمه در ذهن محقق و دانشجو جا بیفتد، ادامهٔ سیر مطالعه و تحقیق برایش هموارتر می‌شود و بدون آنکه دچار آشفتگی ذهنی و تشویش شود دارای دیدی نقادانه خواهد شد.

سوم: وضوح مطالب: سعی شده است که حتی مطالب پیچیده، تا حد امکان به طور ساده و روشن مطرح شوند و از مبهم‌گویی و مغلق‌نویسی پرهیز شود. تقسیم‌بندی‌های بسیار متعددی هم که در متن صورت گرفته، در همین راستا بوده است. البته بدیهی است که پشت هر تقسیم منطقی، یک تحلیل منطقی خوابیده است و این گونه تقسیم‌بندی، هم حکایت از شفافیت موضوع در ذهن نگارنده دارد و هم خواننده را در یادگیری کمک بسیار می‌کند.

چهارم: به‌روز بودن مطالب: با توجه به میزان امکانات موجود، سعی شده است که مطالب و مباحث به‌روز باشند و احیاناً اگر مباحثی لازم و ضروری، در دیگر کتاب‌های موجود، مغفول مانده‌اند مورد بحث قرار گیرند. البته در کنار آن، سعی بر این بوده است که از مطالب مهم کتب مرسوم ادیانی در ایران، به‌ویژه کتاب تاریخ جامع ادیان (نوشته جان بی ناس، ترجمه علی‌اصغر حکمت) که کتابی آشفته و پریشان و در عین

حال نام‌آشنا برای دانشجویان و علاقمندان ادیان در ایران است، چیزی فروگذار نشود. در پایان باید یادآور شد که:

- بنا بر شیوه به‌روز علمی - برای پرهیز از افزایش حجم بی‌رویه کتاب و اجتناب از برهم زدن تمرکز ذهنی خواننده و برای سهولت استفاده از متن - ارجاعات متون مقدس دینی و آوانگاری‌های با حروف انگلیسی، که تعدادشان بسیار زیاد است، در داخل متن آمده است. علاوه بر این، آوردن ارجاعات و آوانگاری‌ها در پایین صفحه، موجب خالی ماندن قسمتی از صفحه و پاره پاره شدن متن، در نتیجه، سبب گسستن رشته کلام و اختلال خاطر خواننده می‌شود.

- بنا بر اقتضای نوع مخاطبان این کتاب و بنا بر مبنای قرار دادن منابع معتبر انگلیسی در نقل و گزارش موضوعات ادیانی، در برخی از نقل قول‌های منقول از آثار ادیانی به زبان فارسی، اندک دخل و تصرفی - به ضرورت - صورت گرفته است. در نقل مطالب از متون مقدس، سعی بر این بوده است تا حد امکان از منابع دست اول انگلیسی مثل کتاب پنجاه جلدی *متون مقدس شرق* (*The Sacred Books of the East*) ویراسته ماکس مولر (Max Müller) و گاهی هم به ناگزیر از متون مقدس شبکه‌ای استفاده شود. نقل قول‌های مستقیم و غیر مستقیم از کتاب‌های فارسی (اعم از نگارشی و ترجمه‌ای)، حتی الامکان با منابع اصلی تطبیق داده شده و به همین دلیل، تغییراتی هم در این نقل قول‌ها رخ داده است.